

УДК 343.91: 343.851

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2022-1-5-13>**Посудевський Ілля Валерійович,**

ад'юнкта кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8924-8752>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИМ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ІНОЗЕМЦЯМИ У СКЛАДІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ГРУП В УКРАЇНІ

У статті комплексно розглянуто діяльність уповноважених державних і правоохоронних органів (службових осіб) щодо мінімізації корисливо-насильницьких злочинів, які вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні, спрямована на виявлення, усунення або нейтралізацію відповідних загроз і небезпек, відвернення протиправних дій та їх шкідливих наслідків, що здійснюється за допомогою кримінологічних засобів.

Наведено концептуальне бачення законодавчого вдосконалення та відомчого (міжвідомчого) правового регулювання заходів щодо запобігання таким кримінальним правопорушенням. Вони містять розгорнутий спектр кримінологічного інструментарію: загально-соціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуально-профілактичні заходи запобігання.

Аргументовано, що загально-соціальне запобігання корисливо-насильницьким злочинам, які вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні, має бути комплексним безперервним процесом, що враховує зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві та впливають на міграційні процеси, а також на соціальний статус осіб, що прибувають, їх готовність до залучення до суспільного та економічного життя держави і правової слухняної поведінки.

Запропоновано багатофункціональний підхід до напрямів спеціально-кримінологічного впливу на учасників організованих злочинних груп та злочинних організацій з боку оперативних підрозділів на основі співпраці з правоохоронними інституціями інших держав шляхом обміну відомостями про злочинні угруповання та осіб, які беруть участь у їх діяльності, організації та проведення спільних цільових заходів і транскордонних операцій щодо запобігання злочинній діяльності іноземців на території країни. Наголошено на ефективності оперативно-розшукової діяльності.

Запропоновано здійснювати заходи індивідуально-профілактичного впливу на іноземців та осіб без громадянства у визначеній послідовності: раннє запобігання, безпосереднє запобігання, запобігання рецидиву, посткримінальне запобігання.

Ключові слова: іноземець, організована група, корисливо-насильницька злочинність, воєнний стан, війна, запобігання.

Постановка проблеми. Розпочата 14 квітня 2014 року збройна агресія Російської Федерації проти України і повномасштабна війна 24 лютого 2022 року призвели не тільки до тимчасової анексії та окупації окремих територій і регіонів країни, руйнувань, значних економічних, екологічних і людських втрат, але і до суттєвого ускладнення криміногенної ситуації та, як наслідок, стрімкого зростання рівня окремих видів злочинності. У такій ситуації в Україні продовжує існувати загроза виникнення нових та ескалації тліючих міжетнічних і міждержавних конфліктів, які підсилюють зацікавленість у них представників злочинних угруповань.

У прийнятих у різні періоди державних цільових програмах, концепціях і стратегіях боротьби зі злочинністю заходи щодо впливу на рівень кримінальних правопорушень, учинених іноземцями та особами без громадянства, мали переважно безсистемний і декларативний характер, з огляду на що здебільшого залишилися нереалізованими. Стратегія боротьби з організованою злочинністю (2020) засвідчує, що саме на МВС

і Національну поліцію України як найчисленніші правоохоронні інституції держави покладено комплекс завдань, спрямованих на запобігання корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп як у масштабах країни, так і окремих регіонів. У цих умовах потрібно розробити оптимальну кримінологічну модель, здатну мінімізувати негативні процеси криміналізації міграційних етнічних груп у межах наукової доктрини – кримінологічної політики, що визначатиме формування і реалізацію запобіжних заходів щодо впливу на корисливо-насильницьку злочинність іноземців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оригінальні ідеї у контексті розроблення системи кримінологічного впливу на корисливо-насильницьку злочинність та окремі її сегменти свого часу висловлювали представники провідних вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл. Зазначену тематику висвітлено у працях А. М. Бабенка, В. С. Батиргарєєвої, М. Г. Вербенського, А. А. Вознюка, В. В. Голіни, Б. М. Головіна,

О. М. Джужі, А. П. Закалюка, А. В. Калініної, М. В. Корнієнка, О. Г. Кулика, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, С. С. Назимка, А. А. Небитова, М. В. Підболячного, В. Г. Севрука, М. О. Семенишина та інших.

Доктринальні та прикладні напрацювання зазначених та інших науковців мають важливе наукове і практичне значення. Проте в нинішніх умовах актуалізується потреба сформувати суттєво оновлену запобіжну модель у контексті реалізації державної політики безпеки, що має ґрунтуватися на апробованій вітчизняною та зарубіжною практикою системі скоординованих заходів кримінологічного запобігання.

Мета статті – з'ясування особливостей запобігання корисливо-насильницьким злочинам, які вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні.

Виклад основного матеріалу. Однією з важливих умов успішного запобігання корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп, є правове забезпечення відповідної діяльності за допомогою закріплення в законах та інших нормативно-правових актах вимог і положень, що сприяють реалізації цього важливого державного завдання.

Значну роль у законодавчому регулюванні запобіжної діяльності відіграють загально визнані принципи та норми міжнародного права, міжнародні договори України.

Партнерство України у боротьбі зі злочинністю здійснюється у трьох основних формах:

- договірно-правова, яка містить механізм розроблення та прийняття міжнародних, універсальних, регіональних та двосторонніх угод;

- участь представників України у міжнародних органах та організаціях, які вирішують проблеми боротьби зі злочинністю;

- встановлення безпосередніх зв'язків та контактів між правоохоронними органами нашої країни та держав ЄС (проведення взаємних консультацій, обмін інформацією, досвідом роботи, результатами наукових досліджень у цій сфері тощо) [1, с. 52–53].

Складність боротьби як зі злочинністю іноземців загалом, так із корисливо-насильницькими злочинами зокрема частково обумовлюється фрагментарністю міграційного законодавства, що передбачає його вдосконалення, особливо у сучасних умовах воєнного стану як самостійної галузі.

Правові норми, що регламентують питання, пов'язані з перебуванням іноземців в Україні, та впливають на запобіжну діяльність щодо корисливо-насильницьких злочинів, які вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп, не враховують специфіки збройного протистояння з країною-агресором, розкидані за різними галузями законодавства, а їхня роз'єднаність не сприяє консолідації профілактичних зусиль. Варто додати, що про подальше вдосконалення та правове регулювання питань, пов'язаних із перебуванням іноземців та осіб без громадянства на території України, висловилися 61 % опитаних суддів, слідчих, прокурорів, які наголосили на негачності вдосконалення національного законодавства у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями іноземців та її профілактики; 19,5 % зазначених фахівців та 63,2 % опитаних працівників Національної поліції вказали, що саме недосконалість міграційного законодавства ускладнює роботу з розкриття правопорушень, пов'язаних з іноземцями.

Суди нині обмежені у виборі видів кримінального покарання іноземців, які вчинили корисливо-насильницькі злочини у складі організованих злочинних груп. Фактично вони застосовують лише штраф, арешт та

позбавлення волі. Із загальної кількості досліджених кримінальних справ і проваджень у 75,6 % випадків було застосовано штраф, у 21 % – позбавлення волі, у 3,5 % - справу припинено, 1,2 % обвинувачених звільнено від кримінальної відповідальності, до 3,5 % обвинувачених застосовано арешт [4, с. 40–41].

Беручи до уваги положення ст. 6 Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів сушею, морем і повітрям, яке доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийняту резолюцією Генеральної Асамблеї від 15.11.2000 р. № 55/25 (ратифіковану Законом України № 1433-IV (1433-15) від 04.02.2004 р.) [9], потрібно розглянути можливість розширення та різноманітності заходів щодо відповідальності за вчинення корисливо-насильницьких злочинів іноземцями у складі організованих злочинних груп.

Відсутність правової регламентації профілактичної роботи з іноземними громадянами та особами без громадянства не дозволяє виробити однаковий підхід до превентивного використання норм законодавства [8, с. 37]. Зі свого боку область профілактики саме корисливо-насильницьких злочинів, які вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп, зазвичай потребує серйозного вдосконалення, що підтвердили близько 40 % правоохоронців.

Отже, на наше переконання, одним із основних заходів запобігання корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп, є вдосконалення міграційної політики з визначенням та вдосконаленням довгострокових цілей, завдань і заходів реалізації.

Досвід США та інших країн вільної імміграції показав, що велика кількість іноземців, які вільно в'їжджають до країни, дезорганізовує суспільство і призводить до зростання правопорушень [7]. Основна передумова протидії кримінальним правопорушенням, які вчиняють іноземці, бачиться у розумній політиці запрошення цих осіб, що обмежує розміри та інтенсивність імміграції та передбачає вирішення проблем як для них, так і для корінного населення.

Удосконалення культури прийому іноземців та осіб без громадянства має полягати у визначенні потреби їх прийому (прогноз та планування прийому іноземців), адекватному територіально-галузевому перерозподілу потоків мігрантів. Слід передбачити організацію взаємодії роботодавців і трудових мігрантів (взаємний пошук, вибудовування трудових відносин), здійснювати селекторний підхід до потоку охочих в'їхати до країни із залученням та відбором найбільш затребуваних фахівців, запобігати надлишковому потоку мігрантів, насамперед нелегальних.

Слід узяти на озброєння програмно-цільовий принцип залучення трудових та інших категорій мігрантів (тимчасових і постійних). Такий підхід містить розроблення, прийняття та здійснення програми прийому потрібних категорій іноземців та осіб без громадянства за професійним, регіональним та іншими принципами.

Реалізація цього підходу є можливою за рахунок модернізації інститутів дозволу на тимчасове проживання та посвідки на проживання, створення системи відбору мігрантів; сприяння в'їзду у країну з метою здобуття освіти та академічної мобільності; реалізації програм цільового залучення іноземних громадян, зокрема інвесторів, висококваліфікованих спеціалістів та іноземців-випускників українських закладів освіти на основі надання посвідки на проживання. Саме такі заходи зроблять Україну привабливішою для «бажаних» мігрантів

та важкодоступною для осіб, схильних до деструктивної поведінки.

Доцільно зробити контрольованим і потік трудових мігрантів, створивши центри зайнятості іноземних громадян та осіб без громадянства, зокрема передбачити створення подібних центрів (агенцій із найму) у державах, що поставляють трудових мігрантів.

Видається необхідним створення спеціального документа, що поєднує функції дозволу на роботу та посвідчення особи, тобто єдиного електронного документа (картки) трудового мігранта.

Особлива роль у запобіжній діяльності належить моніторингу та прогнозуванню ситуації, пов'язаної з міграційними процесами. Прогнозування сприяє більш ефективному впливу на міграційні потоки, упорядкуванню відносин між учасниками міграційних процесів, наданню міграційним потокам спрямованого розвитку відповідно до цілей державної політики у сфері забезпечення національної безпеки країни [2, с. 18–19].

Під час прогнозування міграції слід виділяти три основні напрями моделювання: прогнозування міграційних потоків (обсягів та напрямків) на основі аналізу факторів і тенденцій міграції; моделювання загальнодержавних або регіональних систем розселення з виділенням їх «опорних» центрів; прогнозування чисельності та структури населення країни, окремих її регіонів із урахуванням міграції [10, с. 539–540].

З метою ефективного прогнозування міграційних процесів потрібні такі види інформації: 1) статистична; 2) історична; 3) поточна, яка є актуальною на момент прогнозування; 4) прогностична (вже відомі прогнози); 5) соціологічна (анкетне опитування громадян, результати опитування експертів тощо); 6) перспективна (у вигляді гіпотези).

Інтенсивність потоку іноземних громадян та осіб без громадянства, що прибувають, відчутна насамперед на прикордонних пропускних пунктах. Через це потрібно їх надалі переоснастити і створити додаткові пункти з метою вдосконалення роботи та оперативності проходження міграційних потоків. Ці проблеми мають постійно перебувати у полі зору держави.

Розроблення і прийняття програм, пов'язаних із покращенням умов перебування іноземців і спрямованих на їх швидку адаптацію, здатне, на нашу думку, знизити відсоток можливого залучення до кримінального середовища іноземних громадян та осіб без громадянства, які зазнають складності адаптаційного періоду або не зуміли адаптуватися за місцем перебування. Ці заходи мають проводитися державними органами, до повноважень яких входить запобігання кримінальним правопорушенням спільно з науковцями, юристами, інститутами громадянського суспільства (громадськими організаціями, політичними партіями тощо). У процес запобігання правопорушенням іноземців мають активно залучатись і представники бізнесу, оскільки економічний складник значно впливає на інтенсивність і напрямок міграційних процесів. Розуміючи їх неминучість та інтенсивність, залишаючись транзитною державою, потрібно формувати і використовувати дедалі нові інструменти впливу на соціальну поведінку іноземних мігрантів. Такі інструменти мають залучатись до стратегічних проєктів [5, с. 35].

Зі свого боку за допомогою засобів ідеологічного впливу, переконання, виховання, освіти потрібно формувати в іноземців та осіб без громадянства соціальний оптимізм і переконаність у необхідності дотримання встановлених норм, спростувати уявлення про втрату

державного і громадського контролю за кримінальною ситуацією у свідомості певної їх частини.

Одночасно мають вживатися радикальні заходи щодо підвищення правової культури суспільства загалом, обмеження та недопущення формування неприйняття іноземців та осіб без громадянства та сприйняття їх як загрозу соціальній та економічній безпеці, а також заходи щодо припинення поглядів про моральну допустимість і навіть привабливість деяких форм відхиленої та злочинної поведінки.

Таким чином, загально-соціальне запобігання корисливо-насилюницьким злочинам, учиненим іноземцями у складі організованих злочинних груп, має бути комплексним безперервним процесом, що враховує зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві та впливають на міграційні процеси, а також на соціальний статус осіб, що прибувають, їх готовність до залучення до суспільного та економічного життя держави, правової слухняної поведінки.

Однією з необхідних умов успішної запобіжної діяльності є створення відповідних умов для соціально-економічної та культурної адаптації іноземних громадян: раціональний розподіл міграційних потоків, збереження і створення робочих місць, побудова потрібної для адаптації соціальної інфраструктури (медичне обслуговування, спеціальні тренінги), розроблення концепції довгострокового розселення мігрантів на державному та регіональному рівнях, вжиття заходів щодо прийому та облаштування іноземців та осіб без громадянства, недопущення створення екстремістських територіально-етнічних утворень у межах України.

Необхідною є побудова єдиного інформаційного простору з використанням ЗМІ та Інтернету для формування морально-позитивних установок у місцевого населення до іноземних мігрантів та в самих мігрантів стосовно місцевого населення.

Слід активно висвітлювати роботу, яку проводять правоохоронні органи і громадські формування з оздоровлення криміногенної обстановки, пов'язаної зі злочинністю іноземців; постійно на плановій основі проводити брифінги з журналістами щодо питань боротьби з досліджуваним видом злочинності.

Варто зазначити, що рівність перед Законом іноземців та осіб без громадянства як у разі їхньої охорони, так і вчинення ними правопорушень не виключає, а передбачає диференціацію профілактичних оперативно-розшукових, процесуальних та інших заходів впливу. Спеціальні заходи носять здебільшого тактичний характер, пов'язаний із впливом на найближчі причини та умови вчинення кримінальних правопорушень.

Залежно від ступеня участі у профілактиці корисливо-насилюницьких злочинів, учинених іноземцями у складі організованих злочинних груп, суб'єкти профілактики можуть бути поділені на три групи: 1) суб'єкти, які здійснюють профілактику правопорушень іноземців (підрозділи поліції, зокрема громадської безпеки); 2) підрозділи поліції, які опосередковано впливають на запобігання правопорушенням іноземців (чергові частини, патрульна поліція); 3) служби, які запобігають правопорушенням іноземців як прямо, так і опосередковано (ізолятори тимчасового утримання, слідчі ізолятори) [11, с. 34].

Отже, особливе значення має організація взаємодії між службами та підрозділами як МВС, так і Національної поліції, а також міжвідомча взаємодія загалом. Важливим щодо цього буде проведення координаційних та інших нарад із метою вироблення єдиних

узгоджених дій, спільних заходів, обмін оперативною та іншою інформацією тощо.

Дослідження діяльності суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням іноземців показало, що однією з проблем їх роботи є слабка спеціалізація правоохоронних підрозділів, що негативно позначається на професійній підготовці працівників і, як наслідок, відсутність спадкоємності у цій роботі. Ускладнює ефективність боротьби з корисливо-насильницькими злочинами, що вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп, відсутність глибоких наукових публікацій та практичних розробок із цієї проблеми (зокрема 43,5 % опитаних фахівців висловилися про те, що спеціально розроблені методики щодо профілактики кримінальних правопорушень іноземців допомогли б суттєво покращити професіоналізм та зробити роботу практичних співробітників більш ефективною з цією категорією правопорушників).

У межах вирішення цієї проблеми потрібно надати вдосконалювати організацію і тактику оперативно-розшукової діяльності поліції. Окрім традиційних тактичних методів розкриття злочинів, заснованих на дослідженні механізмів розвитку кримінальної поведінки, додатково слід ураховувати національну приналежність, стереотипи поведінки представників певного етносу, становище у земляцтві чи діаспорі, наявність або відсутність кримінальних зв'язків за межами України тощо. Враховуючи це, об'єктивно зростає потреба в отриманні кримінологічно значущої інформації про зазначених осіб.

Разом з тим потрібно всіляко вдосконалювати розроблення системи показників, що характеризують специфіку кримінальних правопорушень, які вчинили іноземці та особи без громадянства, з урахуванням окремих регіонів, місць їх найбільшої концентрації, періодів найбільшої активності, а також обставини, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень іноземцями та особами без громадянства, стан правоохоронної та іншої діяльності.

Форми звітності мають бути побудовані таким чином, щоб кримінологічні та криміналістичні відомості про кримінальні правопорушення іноземців та осіб без громадянства можна було чітко розподілити за такими категоріями: правопорушення, вчинені іноземцями, особами без громадянства, вимушеними мігрантами, внутрішньо переміщеними особами.

Індивідуальне запобігання корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні, є найефективнішим та водночас найскладнішим, що пов'язано із плеядою різних обставин. Позаяк, закритість та відокремленість іноземців ускладнює проведення запобіжних заходів індивідуального характеру. Крім цього, часто відсутність нормальних сімейно-побутових умов і трудового колективу суттєво знижує ефективність роботи з індивідуального запобігання. До того ж зберігається можливість залишити територію України для певної частини іноземців та осіб без громадянства, для яких вона не є постійним місцем проживання. Саме тому під час організації індивідуально-профілактичного впливу на іноземців та осіб без громадянства вживати заходи слід розділити на декілька стадій запобігання: раннє та безпосереднє, рецидивне, посткримінальне.

Практичний зміст і цілеспрямоване проведення раннього запобігання полягає у виділенні груп ризику та проведенні роботи з тими, хто її потребує. Об'єктом раннього запобігання є, по-перше, особи, які перебувають

у несприятливих умовах середовища чи життєвої ситуації, здатних спричинити соціальну дезадаптацію та подальшу криміналізацію особистості (зокрема зі зміною місця проживання); по-друге, особи, в яких є ознаки такої дезадаптації: перевага сумнівних видів дозвілля, придбання негативних звичок і стереотипів поведінки, відчуження від соціальних інститутів (зокрема через прибуття на нове місце проживання); по-третє, особи, які систематично вчиняють правопорушення незлочинного характеру, що свідчать про формування мотивації переходу на злочинний шлях.

Загальновідомо, що чим більш осілими стають іноземці та особи без громадянства, тим легше вони сприймають норми та умови життя у країні. Через це потрібно створювати і розвивати соціальні механізми з метою якнайшвидшої адаптації іноземців як на локальному та регіональному рівнях, так і в масштабах держави [12, с. 1358]. Тому назріла необхідність створення комплексних проєктів інтеграції іноземців та осіб без громадянства, які містять допомогу у подоланні мовленнєвих перешкод, працевлаштування, професійну підготовку тощо.

На самостійний аналіз заслуговує проблема участі у проведенні роботи з адаптації іноземців та осіб без громадянства, які з якихось причин не легалізували своє становище, різних громадських об'єднань і неурядових організацій, потенціал яких використовується вкрай мало.

Здебільшого іноземці не знають про можливості, що надаються цими організаціями, які могли б вирішувати багато важливих для них питань. Суспільні зв'язки зазначених осіб явно не виражені. Наприклад, 62,3% засуджених іноземців нічого не знали про діяльність навіть національних діаспор чи громад [6, с. 44].

Функціонування правового механізму реалізації заходів щодо соціальної допомоги та контролю за іноземцями та особами без громадянства можливе шляхом розроблення та прийняття нового Закону України «Про інтеграцію та адаптацію іноземних громадян в Україні», в якому регламентувалися би цілі, форми і процедури імміграційного контролю, заходи з державної протидії незаконним міграційним процесам, вводилася би практика адаптаційних та інтеграційних контрактів, визначалася концепція політики у сфері профілактики правопорушень іноземних громадян, основними критеріями якої має стати цивілізоване вирішення соціальних конфліктів, інтеграція профілактики злочинності, зокрема корисливо-насильницької, та соціальної політики держави, досягнення їх взаємообумовленості.

Другий і третій вид індивідуального запобігання застосовується щодо іноземців, які вчинили кримінальне правопорушення, притягнуті до кримінальної відповідальності або відбували покарання, що не підлягають превентивному нагляду з метою запобігання рецидиву. Тут є позитивний досвід створення спеціалізованих виправних установ, аналогічних виправним установам для жінок, неповнолітніх дітей тощо. Такий підхід дозволить здійснити підбір співробітників, їх підготовку, перепідготовку з урахуванням специфіки контингенту. Слід розробити положення, інструкції, указівки з питань прийому, розміщення, змісту, етапування та звільнення зазначеної категорії засуджених, а також методики виправлення іноземців з урахуванням їхньої етнопсихології, традицій, світоглядів, здійснення заходів організаційно-управлінського характеру щодо своєчасної нейтралізації можливих конфліктів задля ефективнішого виправлення та подальшої ресоціалізації іноземців, засуджених до позбавлення волі.

У цьому контексті потрібно також зазначити, що виникає ще одна група запобіжних заходів, пов'язана з підготовкою засуджених іноземців до звільнення. Результати їх анкетування свідчать, що після звільнення питання про працевлаштування хвилює 53% опитаних [3, с. 863]. І це дає підстави вважати, що спеціальні програми індивідуальної роботи мають обов'язково містити такі заходи, як працевлаштування звільнених, навчання новим професіям, посилення соціального контролю, залучення громадськості та представників різних релігійних конфесій до цієї непростой, але необхідної державі та суспільству роботи.

Висновки. З'ясовано головні особливості запобігання корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні, та встановлено три основні групи заходів: загально-соціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуально-профілактичні.

Констатовано, що одним із основних заходів запобігання таким кримінальним правопорушенням є вдосконалення міграційної політики із визначенням довгострокових цілей, завдань та заходів реалізації, зокрема модернізація інститутів дозволу на тимчасове проживання та посвідки на проживання, створення системи відбору мігрантів, а також сприяння в'їзду у країну з метою здобуття освіти та академічної мобільності, реалізація програм цільового залучення іноземних громадян, зокрема інвесторів, висококваліфікованих спеціалістів та іноземців-випускників українських закладів освіти, на основі надання їм посвідки на проживання.

Доведено, що функціонування правового механізму реалізації заходів щодо соціальної допомоги і контролю за іноземцями та особами без громадянства є можливим тільки шляхом розроблення та прийняття нового Закону України «Про інтеграцію та адаптацію іноземних громадян в Україні», в якому регламентувалися би цілі, форми і процедури імміграційного контролю, заходи з державної

протидії незаконним міграційним процесам, вводилася би практика адаптаційних та інтеграційних контрактів, визначалася концепція політики у сфері профілактики правопорушень іноземних громадян, основними критеріями якої має стати цивілізоване вирішення соціальних конфліктів, інтеграція профілактики злочинності, зокрема корисливо-насильницької, та соціальної політики держави, досягнення їх взаємообумовленості.

З метою підвищення ефективності спеціально-кримінологічних заходів щодо запобігання кримінальним правопорушенням запропоновано розробити та вдосконалити систему показників, що характеризують: специфіку кримінальних правопорушень, які вчинили іноземці та особи без громадянства, з урахуванням окремих регіонів, місць їх найбільшої концентрації, періодів найбільшої активності; обставини, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень іноземцями та особами без громадянства; стан правоохоронної та іншої діяльності. Форми звітності мають будуватися таким чином, щоб кримінологічні та криміналістичні відомості про кримінальні правопорушення іноземців та осіб без громадянства можна було чітко розподілити за різними категоріями: правопорушення, вчинені іноземцями, особами без громадянства, вимушеними мігрантами, внутрішньо переміщеними особами.

Обґрунтовано, що основними напрямками індивідуального запобігання корисливо-насильницьким злочинам, які вчиняються іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні, мають бути: виявлення, облік і проведення профілактичної роботи серед осіб, схильних до вчинення кримінальних правопорушень; посилення контролю за місцями, умови знаходження в яких сприяють вчиненню злочинів; здійснення віктимологічної профілактики серед представників населення, котрі належать до категорії осіб із підвищеною віктимністю; припинення підготовлюваних і вчинюваних злочинних посягань цих видів тощо.

Список використаних джерел

1. Гога М. Щодо проблеми подолання незаконної міграції на сучасному етапі. *Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні та практичні аспекти*. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 341 с.
2. Дмитрук Б. П., Светлова Н. М. Світові міграційні процеси: мотивація, види й наслідки для країн виїзду та приймачу країн. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2016. № 1. С. 18–27.
3. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративно-правовий механізм протидії нелегальній міграції. *Нелегальна міграція та торгівля жінками у міжнародно-правовому контексті*. За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ, 2001. Кн.1. С. 861–945.
4. Мозоль А. П. Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: навч. посіб. За заг. ред. О. М. Джужі. Київ, 2005. 159 с.
5. Мота А. Ф. Теорія і практика протидії нелегальній міграції органами Державної прикордонної служби України: адміністративно-правовий аспект: дис. ... д-ра юрид. наук. Хмельницький, 2019. 519 с.
6. Олефір В. І. Адміністративно-правове регулювання протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми: монографія. Київ: Друк МВС України, 2004. 308 с.
7. Ольхович О. В. Підготовка соціальних працівників до роботи з біженцями у вищих навчальних закладах США і Канади: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2008. 20 с.
8. Кондратьєв Я.Ю., Римаренко Ю.І., Олефір В.І. та інші. Основи міграцієзнавства: навч.-метод. посіб. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2000. 424 с.
9. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий резолюцією Генеральної Асамблеї від 15.11.2000 р. № 55/25 (ратифікований Законом України № 1433-IV(1433-15) від 04.02.2004 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790#Text.
10. Джужа О.М., Василевич В.В., Гіда О.Ф. та інші. Профілактика злочинів: підручник. За заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2011. 720 с.
11. Morano-Foadi S. Solidarity and Responsibility: Advancing Humanitarian Responses to EU Migratory Pressures. *European Journal of Migration Law*. 2017. P. 223–254.
12. Scipioni M. Failing forward in EU migration policy? EU integration after the 2015 asylum and migration crisis. *Journal of European Public Policy*. 2018. V. 25. P. 1357–1375.

References

1. Hoha M. (2009). Shchodo problemy podolannia nezakonnoi mihratsii na suchasnomu etapi. [Regarding the problem of overcoming illegal migration at the current stage]. Prava liudyny v umovakh suchasnoho derzhavotvorennia: teoretychni ta praktychni aspekty. Sumy: DVNZ «UABS NBU» 341 s. [in Ukrainian].
2. Dmytruk B. P., Sviatlova N. M. (2016). Svitovi mihratsiini protsesy: motyvatsiia, vydy y naslidky dlia krain vyizdu ta pryimaiuchykh krain. [Global migration processes: motivation, types and consequences for countries of departure and receiving countries]. Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. № 1. S. 18–27. [in Ukrainian].
3. Kolpakov V. K., Kuzmenko O. V. (2001). Administratyvno-pravovyi mekhanizm protydii nelegalnii mihratsii [Administrative and legal mechanism of combating illegal migration]. Nelegalna mihratsiia ta torhivlia zhinkamy u mizhnarodno-pravovomu konteksti / za zah. Yu. S. Shemshuchenka. Kyiv. Kn.1. S. 861–945. [in Ukrainian].
4. Mozol A. P. (2005). Kryminolohichni problemy nelegalnoi mihratsii v Ukraini: navch. posib. / za zah. red. O. M. Dzhuzhi; Kyiv. nats. un-t vnutr. sprav Ukrainy. [Criminological problems of illegal migration in Ukraine]. Kyiv: [b. v.], 159 s. [in Ukrainian].
5. Mota A. F. (2019). Teoriia i praktyka protydii nelegalnii mihratsii orhanamy Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy: administratyvno-pravovyi aspekt: dys. ... d-ra yuryd. nauk. / Nats. akad. Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho, Nats. un-t «Lvivska politekhnik», Khmelnytskyi, 519 s. [in Ukrainian].
6. Olefir V. I. (2004). Administratyvno-pravove rehuliuвання protydii nelegalnii mihratsii ta torhivli liudmy: monohrafiia / Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy. Kyiv: Druk MVS Ukrainy, 308 s. [in Ukrainian].
7. Olkhovych O. V. (2008). Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv do roboty z bizhentsiamy u vyschychkh navchalnykh zakladakh SSHa i Kanady: avtoref. dys... kand. ped. nauk. Ternopil, 20 s. [in Ukrainian].
8. Osnovy mihratsiieznavstva: navch.-met. posib. / Ya. Yu. Kondratev, Yu. I. Rymarenko, V. I. Olefir. Kyiv: In-t derzhavy i prava NAN Ukrainy, 2000. 424 s. [in Ukrainian].
9. Protokol proty nezakonnoho vvozu mihrantiv po sushi, moriu i povitriu, shcho dopovniuie Konventsiiu OON proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti, pryiniaty rezoliutsiieiu Heneralnoi Asamblei (15 novembek, 2000 r.) [Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, Supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime, adopted by a resolution of the General Assembly]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790#Text.
10. Dzhuzha O. M., Vasylevych V. V., Hida O. F. ta in (2011). Profilaktyka zlochyniv: pidruchnyk [Crime prevention]. Kiev. 720 s. [in Ukrainian].
11. Morano-Foadi. S. Solidarity and Responsibility: Advancing Humanitarian Responses to EU Migratory Pressures (2017). European Journal of Migration Law. P.223–254.
12. Scipioni M. (2018). Failing forward in EU migration policy? EU integration after the 2015 asylum and migration crisis. Journal of European Public Policy. V. 25. P. 1357–1375.

Posudevsky Ilya,

Postgraduate Student

(National Academy of Internal Affairs, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8924-8752>

FEATURES OF PREVENTING SELFISH AND VIOLENT CRIMES COMMITTED BY FOREIGNERS AS PART OF ORGANIZED GROUPS IN UKRAINE

The article comprehensively examines the activities of authorized state and law enforcement agencies (officials) to minimize selfish and violent crimes committed by foreigners as part of organized criminal groups in Ukraine, which is aimed at identifying, eliminating or neutralizing relevant threats and dangers, preventing illegal actions and their harmful consequences, which is carried out with the help of criminological means.

A conceptual vision of legislative improvement measures and departmental (interdepartmental) legal regulation of measures to prevent such criminal offenses is provided, which includes a wide range of criminological tools: general social, special criminological and individual preventive measures.

It is argued that the general societal prevention of self-interested and violent crimes committed by foreigners as part of organized criminal groups in Ukraine should be a complex continuous process that takes into account changes occurring in modern society and affecting migration processes, as well as the social status of arriving persons, their readiness for inclusion in the social and economic life of the state and obedient behavior.

The proposed multi-functional approach to areas of special criminological influence on members of organized groups and criminal organizations by operational units based on cooperation with law enforcement institutions of other states by exchanging information about criminal groups and persons participating in their activities, organizing and conducting joint targeted activities and cross-border operations to prevent organized criminal activity. Emphasis is placed on the effectiveness of operative and investigative activities.

It is proposed to carry out measures of individual preventive influence on foreigners and stateless persons in the specified sequence: early prevention; direct prevention; prevention of relapse; post-criminal prevention.

Key words: *foreigner, organized group, selfish and violent crime, martial law, war, prevention.*